

Biskop Atle Sommerfeldt:

Preken askeonsdagsgudstjeneste

Ski nye kirke – 26.februar 2020 – Askeonsdag

Joel 2,212-13 // 1 Pet 3,18 - 4,2 // Matt 6,1-6.16-18

I kveld innleder vi den lange påskefasten, førti dager minus søndagene, frem mot påskemorgenens oppstandelsesfest. Den kristne kirke har levd denne fastetiden helt siden 300-tallet, og fra 600-tallet ble den fast etablert i hele kirken. Også denne dagen er det synlig at vi er en del av den store skyen av Jesusvitner i tid og rom. Påskefasten utviklet seg til å være forberedelsestid for de som skulle døpes i den store dåpsgudstjenesten på påskennatt, og er en påminnelse for de døpte om dåpens liv. Dåpen skaper fellesskap med den korsfestede og oppstandne Kristus i kampen mot og seier over døden, synden og djevelen - og ikke minst Guds taushet når lidelse erfares. I fastetiden inviteres den døpte til å fornye sin deltagelse i denne kampen i eget liv og i verden, slik lesningen fra 1.Petersbrev minnet oss om.

Allerede første dag i fasten, askeonsdag, påminnes vi menneskets aller mest grunnleggende livsrealitet. Vi er født til en dag å dø. Asken er i Bibelen og tradisjonen symbolet for det nedbrente, for det som ødelegger livet, og minner oss derfor om vår egen død og forgjengelighet. Slik dåpen starter med bevegelsen ned i vannet som symbol for døden, starter fastetiden med bevisstheten om dødens tilstedeværelse i menneskets liv. Kunnskapen om menneskekroppen har lært oss at døden er tilstede i kroppen hele livet som en fysiologisk og biologisk prosess. Men døden er ikke bare tilstede inne kroppen vår, dødskreftene holder på i oss og rundt oss hele tiden og leder oss til å delta i ødeleggelse av oss selv, av andre mennesker og av hele skaperverket. Dødskreftene rammer oss og truer det livet og det fellesskapet vi er født inn og utfolder livene våre i.

Døden er slutt punktet i denne verden for hver enkelt av oss, men dødens krefter er også tilstede hver dag og hele tiden og holder oss fast. Enhver som har sett landskap rammet av tørke, ødelagt av flom eller byer og hus lagt i ruiner av bomber og granater, gjenkjenner dødskreftene makt til å legge livsgrunnlag øde.

Vi lever i en kultur der mennesket i hovmod tror at alt er mulig bare en har vilje nok. Dødens og dødskreftenes tilstedeværelse må derfor fortrenkes, omskrives eller benektes. Asken vi får på pannen i kveld, er påminnelse om illusjonen i en slik hovmodskultur. Når vi i kveld lever oss gjennom askeonsdagens liturgi, lever vi derfor en motkultur. Vi betjener lokalsamfunnet vårt ved stedfortredende å tydeliggjøre dødens virkelighet. Døden må ikke fortrenkes, omskrives eller benektes, men integreres i vår livsfølelse og bekjempes så langt det rekker. Bare slik kan mennesket komme til rette med livene sine. Vår liturgi blir ordets opprinnelige betydning - en samfunnstjeneste til beste for byen.

Ørkenen er Bibelens bilde på stedet der dødens krefter dominerer. Fastens førti dager minner om de førti dagene Jesus var i ørkenen. Der møtte han ondskapens opphavsmann med dødskreftenes forførende fristelser om makt og fremgang uten Gud, en makt som helt fra Adam og Eva bærer i seg ødeleggelse og destruksjon.

I to fortellinger i den hebraiske bibelen møter vi mennesker som drives ut i ørkenen ved Beer Sheba. Den ene er Hagar med sønnen Ishmael, som Abraham med Guds godkjennelse leder ut i ørkenen og forlater. Der forbereder hun seg på sin egen og barnets død. Den andre er Elia som etter sin spektakulære kamp og seier mot Baalprofetene blir forfulgt av kong Akab. Elias nidkjærhet for Gud er fånyttet og meningen med livet hans er borte og Gud er taus. Døden i ørkenen er hans tilfluktsted.

Midt i dødens ørken møter Gud dem, og gir dem livet tilbake. En engel åpner en vannkilde for Hagar og et brød bakes for Elia. Selv i dødskreftenes ødemark kom Gud til de tre fortvilede og brøt sin taushet. Hagar kaller stedet «Du er en Gud som ser meg», og blir stammoren til mange folkeslag. Elia ledes på en førti dagers vandring til Horeb, eller Sinai, fjellet Gud viste seg på for Moses. Etter en rabbinisk tradisjonen går Elia inn i den samme hulen som Moses ble bedt om å være da Gud lot Moses se Gud bakfra.

For Moses og folket viste Gud seg på Sinai i storm, jordskjelv og ild. Også Elia fikk oppleve stormen, jordskjelvet og ilden der han satt i hulen på Sinai og ventet på Gud. Men Gud var ikke i disse kraftfulle naturfenomenene. Gud var skjult i lyden av skjør stillhet, i naturens taushet kunne Elia høre Guds tiltale. Guds taushet var brutt. Ødemarken ga rom for Guds tale. Og Elia fikk livskraften tilbake.

Enzo Bianchi, grunnleggeren av en økumenisk klosterkommunitet i Bose og Assisi i etterkant av Det andre Vatikankonsil, knytter de tre naturfenomenene til tre åndelige overslag som vi også gjenfinner i Jesu formaninger om den rette faste i teksten vi hørte lest. Jesu advarsler om faste er ikke ment å advare mot gode gjerninger, han ga oss mange utfordringer til nestekjærlighet i praksis, eller mot bønn og lovsang, han ga oss jo Fader vår, og heller ikke alvorlig streben etter å leve et oppriktig åndelig liv, han utfordret jo til etterfølgelse. Det han advarer mot er selvrettferdighetens og selvforherligelsens overslag, som vender livgivende spiritualitet til ekskludering og ødeleggelse av andre. Jesus advarer er skarp og sier at Gud ikke finnes i en slik praksis.

Bianchi identifiserer stormen som de handlekraftige menneskene som i sterk vilje gjør gode gjerninger. Jordskjelvet knytter han til de som lar seg rive med i liturgien og lovsangens følelser og lar seg styre av dem. Ilden er de som med spektakulær åndelige skråsikkerhet, hard faste og vrede vil utestenge dem som er annerledes. Men for mennesker i lidelsen, fortvilelsens og Gudsforlatthetens ødemark brytes ikke Guds taushet av slik tilsynelatende storslått åndelighet.

Guds taushet brytes for Elia i «lyden av skjør stillhet». Jesus tydeliggjør ytterligere. Gud er skjult og annerledes og lar seg ikke fange i menneskers handlinger og forestillinger. Men i våre egne innerste og skjulte rom finner Gud oss, og skaper på nytt og på nytt liv i glør som er skjult av aske.

Gud er ikke ødeleggelse, men skapelse.

Gud stenger ikke ute, men inviterer alle slags folk inn til fellesskap med seg.

Gud vender ikke ryggen til mennesket, men ser mennesket og gir det fremtid og håp.

Gud forakter ikke den fortvilede, usikre og ubestemte, men gir barmhjertighet og nåde til alle, slik profeten Joel forkynte.

Gud er livets kilde, opprettholder og fullender. Gud er kjærlighet.

Luther lærer oss at julens mysterium gjentas i dåpen, fordi Gud i dåpen slår opp sitt telt i menneskets hjerte. Askekorset minner oss ikke bare om døden, men om Jesu seier over død og dødskrefter. Korset er livets symbol fordi det tar døden på alvor.

Dåpen til Kristi død er også dåpen til Kristi seier over død, djevel og synd. Askekorset minner oss om korset som ble tegnet i vår dåp og som uttrykker Guds tilstedeværelse i våre liv uavhengig av vår spiritualitet og levekår. Dåpskorset er tegnet vi bærer med oss og som gir oss en livline å klamre oss til når dødskreftene synes uovervinnelige og Guds taushet er øredøvende.

Den skjøre stillhet høres i stillhetens reise innover i oss selv, men like gjerne i møte med menneskene, og særlig i dem som lider fysisk og psykisk nød. Gud er skjult for oss, men Jesus har vist oss hvordan Gud er, full av sannhet og kjærlighet. Jesus har løftet frem at i det andre menneskets øyne ser vi avglansen av Guds herlighet, når vi har tid og rom for den skjøre stillhet i den andres øyne.

Jesus gir oss frimodighet til å tørre å se at Gud bryter sin taushet i vår ødemark og viser glimt av Guds himmel på jord «når den som vil være usårlig og stor/ i undring ser høsthimlen gnistre. Når nåden kan speiles i handling og ord/ og håp vokser fram for den triste», som Ingrid Brækken Mjelve uttrykker det i Borg bispedømmes jubileumssalme.

Derfor feirer vi nattverd denne askeonsdagen. I nattverden kommer Gud til oss med mat og drikke i vår ødemark. Vi feirer påskemorgens seier slik at fastetidens kamp og ransakelse alltid har oppstandelsens lys i horisonten. I nattverden kommer den skjulte og tause Gud til oss i måltidets skjøre stillhet. Gud hilser oss med fred og vi bæres av Gud selv inn til det himmelske gjestebudet, og ledsages ut i verden med nestekjærlighetens tjeneste som oppdrag.

God fastetid!

